

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

IMPROVE LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC SERVICES OF PUBLIC ADMINISTRATION

Тищенко І.О.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Наукова стаття присвячена висвітленню удосконалення правового регулювання надання електронних послуг органами публічної адміністрації. Наголошується на негайному прийнятті законопроекту України № 4267-1 від 23.03.2016 «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про адміністративні послуги» з метою покращення надання електронних послуг відповідним споживачам.

Ключові слова: послуга, адміністративна послуга, електронна послуга, децентралізація, правова основа.

Научная статья посвящена освещению совершенствования правового регулирования предоставления электронных услуг органами публичной администрации. Отмечается немедленное принятие законопроекта Украины № 4267-1 от 23.03.2016 «О внесении изменений и дополнений в Закон Украины «Об административных услугах» с целью улучшения предоставления электронных услуг соответствующим потребителям.

Ключевые слова: услуга, административная услуга, электронная услуга, децентрализация, правовая основа.

The scientific article is devoted to improving the coverage of legal regulation of electronic services by public administrations. Emphasized on the immediate adoption of the draft law number 4267-1 Ukraine from 03.23.2016 «On amendments and additions to the Law of Ukraine» On Administrative Services «to improve electronic services relevant to consumers.

Key words: service, administrative service, email service decentralization, legal basis.

Актуальність теми статті. За три роки формування існуючої системи надання адміністративних послуг на підставі Закону України «Про адміністративні послуги» склалася стала практика, аналіз якої дозволяє зробити висновки щодо переваг та недоліків такої системи та шляхів її подальшого вдосконалення.

Головним недоліком побудованої системи виявилася відсутність прямої зацікавленості існуючих суб'єктів надання адміністративних послуг та центрів надання адміністративних послуг у максимально швидкому та якісному їх наданні та, як наслідок, тяганина, черги й високий рівень корупції.

Зазначена незацікавленість ґрунтується на: нерозумінні чиновниками суті адміністративної послуги як публічного сервісу; відсутності фінансових механізмів зацікавленості осіб, які безпосередньо здійснюють надання адміністративних послуг у їх найкращому результаті; неповноті та недосконалості існуючої інституціональної структури суб'єктів надання адміністративних послуг та центрів надання адміністративних послуг; монополізації та персоналізації кола суб'єктів надання адміністративних послуг; відсутності здорової конкуренції, «боротьби за клієнта» між такими суб'єктами; наявності адміністративно-територіальної прив'язки заявника до місця надання адміністративної послуги та персоналії особи, яка таку послугу надає; критично низькому рівні автоматизації електронних сервісів, інформаційної взаємодії та відкритості інформаційних систем суб'єктів надання адміністративних послуг.

Як переконливо свідчить досвід реформування системи органів державної реєстрації речових прав

на нерухоме майно, розблокувати ситуацію із державною реєстрації права оренди на земельні ділянки вдалося лише тоді, коли у землевласників та землекористувачів з'явилася альтернатива: звертатися за реєстрацією свого права до чиновників або до вільно конкуруючих з ними та між собою нотаріусів.

Вдалий досвід розв'язання згаданої проблеми було узагальнено, доповнено та реалізовано у нещодавно прийнятих нових редакціях законів України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» та має бути перенесено і до базового закону у цієї сфері – Закону України «Про адміністративні послуги», що дасть можливість застосовувати відповідні прогресивні норми на більш широке коло адміністративних послуг.

Нині завдяки науковим працям В.Б. Авер'янова, К.К. Афанасьєва Ю.П. Битяка, І.В. Дроздова, В.М. Гарашука, І.П. Голосніченка, С.В. Ківалов, І.Б. Коліушка, А.Т. Комзюка [6], О.В. Кузьменко, Є.О. Лезеги [1; 2], О.О. Сосновика, Г.М. Писаренко, В.П. Тимошука [5; 7] та інших науковців досліджено ряд особливостей діяльності органів публічної влади з надання адміністративних (управлінських) послуг населенню. Але у наукових дослідженнях питання надання електронних послуг майже не вивчалися.

Метою даної статті є висвітлення удосконалення правового регулювання надання електронних послуг в Україні. Для досягнення вищевказаної мети нами поставлені наступні завдання: проаналізувати нормативно-правові акти надання електронних послуг

та запропонувати напрямки удосконалення правової основи.

Законодавство України у сфері надання електронних послуг ґрунтується на Конституції України [8] і складається із Цивільного і Господарського кодексів України, законів України «Про захист прав споживачів», «Про рекламу», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про захист комунікації», «Про електронний цифровий підпис», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про захист персональних даних» тощо, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них. Проте окремого закону «Про електронні послуги» на сьогоднішній день не має.

Так, згідно з Законом України «Про електронну комерцію» [9] в статті 3 визначено поняття «інформаційні електронні послуги», під яким розуміють платні або безплатні послуги щодо оброблення та зберігання інформації, що надаються дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем за індивідуальним запитом їх одержувача. В статті 4 даного закону зазначено, що інформаційними електронними послугами вважаються послуги щодо: розповсюдження реклами; створення можливостей для пошуку інформації та доступу до неї; передачі та зберігання інформації; розміщення інформації на замовлення іншої особи; передачі інформації за запитом особи або відправлення комерційних електронних повідомлень; вчинення інших дій у сфері електронної комерції. До інформаційних електронних послуг не належать послуги, якщо їх надання: здійснюється без використання інформаційно-телекомунікаційних систем; за технологією потребує безпосередньої присутності замовника чи постачальника послуг, включаючи послуги, що надаються з використанням електронних пристроїв (медична консультація з оглядом пацієнта, аудит діяльності суб'єкта господарювання тощо); передбачає одночасну передачу інформації невизначеному колу осіб (телевізійне мовлення, радіомовлення тощо).

На сьогоднішній день є вдалим законопроект України № 4267-1 від 23.03.2016 «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про адміністративні послуги» [4] щодо покращення умов надання адміністративних послуг під редакцією наступних народних депутатів: Є.В. Соболева, А.А. Романова, Є.П. Фірсова, В.В. Пацкана, Л.О. Ємеця, П.П. Костенка, М.В. Кобцева, Я.В. Маркевича, Д.Є. Добромова, І.І. Мельничука.

Законопроект передбачає внесення змін до Закону України «Про адміністративні послуги» [4] щодо доповнення кола суб'єктів надання адміністративних послуг акредитованими суб'єктами, вимоги та порядок акредитації яких встановлюватиметься Кабінетом Міністрів України. Коло адміністративних центрів доповнюється можливістю створення

їх обласними державними адміністраціями на обласному рівні. Закріплюється можливість отримання адміністративної послуги незалежно від місця знаходження суб'єкта надання адміністративної послуги, а також суб'єкта звернення, місця провадження його діяльності та місця знаходження відповідного об'єкта, крім випадків, установлених законом (екстериторіальність), можливість подання електронних заяв на отримання адміністративних послуг напряму через веб-сайти суб'єктів їх надання. Суб'єктам надання адміністративних послуг забезпечується безплатний віддалений доступ через відкриті для них та адміністраторів центрів надання адміністративних послуг API-адреси до інформаційних систем та електронних баз даних (реєстрів), що містять інформацію, необхідну для надання адміністративних послуг. Суб'єкти надання адміністративних послуг зобов'язуються надавати в електронній формі усі адміністративні послуги, крім тих, результат надання яких відповідно до закону потребує використання спеціальних бланків та/або інших особливих матеріальних форм свого виразу (паспорти, пластикові картки, автомобільні номери тощо). Встановлюється, що 40 відсотків адміністративного збору спрямовується до відповідного бюджету, а 60 відсотків – безпосередньо акредитованому суб'єкту.

Розглянемо деякі положення цього законопроекту більш детально. Не можна не звернути уваги на цікаві та обґрунтовані пропозиції в зазначеному законопроекті, зокрема в статті 1 пропонується доповнення новим визначенням «електронна заява», під яким пропонується заява про отримання адміністративної послуги, яка формується і подається через веб-сайт суб'єкта надання адміністративних послуг або через Єдиний державний портал адміністративних послуг, у тому числі через інтегровані з ним інформаційні системи державних органів та органів місцевого самоврядування.

Дуже слушною є пропозиція щодо внесення змін до статті 9 Закону України «Про адміністративні послуги» [4], а саме: у першому реченні абзацу другого частини першої після слів «в електронній формі надаються» додати слова «через веб-сайти суб'єктів надання адміністративних послуг або»; частину другу викласти у такій редакції: «2. Суб'єкт звернення має право на отримання адміністративної послуги незалежно від місця знаходження суб'єкта надання адміністративної послуги, а також суб'єкта звернення (включаючи реєстрацію місця проживання фізичної особи), місця провадження його діяльності та місця знаходження відповідного об'єкта (екстериторіальність), крім випадків, установлених законом»; частину третю виключити; у абзаці другому частини четвертої після слів «в електронній формі» додати слова «(електронна заява) – через веб-сайт суб'єкта надання адміністративних послуг або»; у частині восьмій після слів «шляхом прямого доступу» додати слова «через відкриті API-адреси»; у частині дев'ятій у пункті 4 після слів «у тому числі через» додати слова «відкриті API-адреси відповідних інформаційних систем та електронних баз даних

(реєстрів) та»; пункт 5 викласти у такій редакції: «5) забезпечити надання в електронній формі усіх адміністративних послуг, крім тих, результат надання яких відповідно до закону потребує використання спеціальних бланків та/або інших особливих матеріальних форм свого виразу (паспорти, пластикові картки, автомобільні номери тощо)» .

Також є слушними зміни до статті 12 закону України «Про адміністративні послуги» [4] щодо суб'єктів надання адміністративних послуг, а саме: «У разі неутворення обласними чи районними державними адміністраціями центрів надання адміністративних послуг у населених пунктах, які є адміністративними центрами областей, районів і Автономної Республіки Крим, а також у Києві та Севастополі, центри надання адміністративних послуг, що утворені за рішенням відповідних селищ-

них або міських рад, можуть забезпечувати надання адміністративних послуг, у тому числі відповідними обласними, районними та міськими державними адміністраціями на основі узгоджених рішень».

У разі утворення центрів надання адміністративних послуг районними та/або обласними державними адміністраціями такі центри можуть забезпечувати надання адміністративних послуг обласними, районними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування на основі їх узгоджених рішень».

Отже, на сьогоднішній час є потреба в негайному прийнятті законопроекту України № 4267-1 від 23.03.2016 «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про адміністративні послуги» з метою покращення надання електронних послуг відповідним споживачам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Легеза Є.О. Зміст публічних послуг в Україні / Є.О. Легеза // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 2. – С. 68–70. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lsej.org.ua/2_2016/19.pdf.
2. Легеза Е.А. Соотношение электронных и публичных услуг в Украине / Е.А. Легеза // Наше право: науково-практичний журнал – 2016. – № 1. – С. 47–52
3. Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про адміністративні послуги» щодо покращення умов надання адміністративних послуг : законопроект ВРУ України № 4267-1 від 23.03.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58495.
4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 409.
5. Тимошук В.П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги : зарубіжний досвід і пропозиції для України / В.П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
6. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України : [навч. Посібник] / [А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник]. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.
7. Тимошук В.П. Процедура прийняття адміністративних актів : питання правового регулювання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тимошук В.П. – К., 2009. – 214 с.
8. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
9. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 45. – Ст. 410.